

DE ONTWERP-WET OP DE VENNOOTSCHAPSBELASTING 1960

door Drs. A. L. Brok

In het kader van de belastingherzieningen is inmiddels bij Koninklijke Boodschap van 27 juli 1960 het ontwerp voor een nieuwe wet op de vennootschapsbelasting ingediend.

In de memorie van toelichting (M. v. T.) op dit ontwerp wordt aangegeven dat daarbij in tweeërlei opzicht een herziening is nagestreefd van de bestaande, tijdens de bezetting tot stand gekomen wettelijke regeling, vervat in het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942.

In de eerste plaats beoogt het wetsontwerp - aldus de M. v. T. - een in hoofdzaak technische herziening van het besluit, waarbij de stof meer systematisch is ingedeeld en inhoud en terminologie zijn aangepast aan die van de Algemene wet inzake rijksbelastingen en het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960.

In de tweede plaats zijn - zoals weer in de M. v. T. is te lezen - verschillende vraagstukken van materiële aard welke hetzij in de praktijk waren opgekomen hetzij in het parlement naar voren waren gebracht, aan een dieper onderzoek onderworpen. Op bepaalde punten, - waarvan dan in par. 1 van de M. v. T. met name het belastingregime inzake het tarief, de coöperaties, de deelnemingsvrijstelling en de egalisatiereserve van verzekeraars als de meest essentiële worden genoemd - heeft dit geleid tot wijziging en aanvulling van de in het besluit belichaamde regeling, in vele andere gevallen heeft het onderzoek tot de conclusie gevoerd dat verandering geen aanbeveling verdiende. Op sommige van deze door het bedrijfsleven of het parlement in het verleden geuite desiderata welke in het ontwerp niet of niet volledig hun erkenning hebben gekregen wordt in de M. v. T. mede nader ingegaan en worden de motieven aangegeven waarom aan deze geuite wensen niet of slechts ten dele gevolg kon worden gegeven. Deze motiveringen liggen in het algemeen in de vlakken: „niet passend in het Nederlandse belastingstelsel”, „bezwaarlijk in de praktische uitvoering” of „niet verantwoord uit budgettaire overwegingen.”

Het ligt geenszins in mijn bedoeling in deze beschouwing over het ontwerp van de Wet op de vennootschapsbelasting 1960 te komen tot een bespreking van het geheel der herzieningen ten opzichte van het thans geldende besluit. Slechts zal worden ingegaan op de voornaamste voorgestelde wijzigingen van materiële aard, en dan nog slechts in hoofdzaken. Achtereenvolgens zullen daarbij de vier reeds genoemde, in par. 1 van de M. v. T. als meest essentieel aangeduide punten besproken worden, alsmede de in het ontwerp getroffen regeling voor de aan commissarissen toegekende beloningen. Aan de meer technische herziening, voor zover niet annex met de te bespreken wijzigingen van materiële aard, wordt dus voorbijgegaan.

Één kleine inbreuk direct reeds op deze beperking, ook al doet die inbreuk wat onevenwichtig aan daar ze slechts een in het kader van de technische herziening ondergeschikt punt, liggend in het vlak van de terminologie, raakt zij mij niet euvel geduid. En ik veroorloof mij dan te wijzen op het gebruik in artikel 2 van het ontwerp, regelende de subjectieve binnenlandse belastingplicht, van de termen „een onderneming drijven” en „ondernemingen”, waar in artikel 2 van het besluit, regelende dezelfde materie, gesproken wordt van „een bedrijf uitoefenen” en „bedrijven”.

Deze wijziging in terminologie is kennelijk ingegeven om het „winststreven”, dat in de bedrijfseconomie zo nadrukkelijk verbonden is aan het begrip onderneming, ook in het wetsontwerp terminologisch scherper tot uitdrukking te doen komen.

De in artikel 4 van het ontwerp opgenomen uitbreiding van het begrip onderneming, in samenhang met de voor deze uitbreiding opgenomen overweging in par. 2 van de M. v. T., demonstreert duidelijk - zoals uit onderstaande weergave moge blijken - deze aanpassing aan het in de bedrijfseconomie gehanteerde ondernemingsbegrip.

„Art. 4. Onder het drijven van een onderneming als bedoeld is in artikel 2, eerste lid, letter d, wordt mede verstaan een uiterlijk daarmee overeenkomende werkzaamheid waardoor in concurrentie wordt getreden met ondernemingen, gedreven door natuurlijke personen, dan wel door lichamen, vermeld in artikel 2, eerste lid, letters a, b of c.”

In paragraaf 2 van de M. v. T. opgenomen overweging:

„Dit artikel, waarvan de strekking gelijk is aan die van art. 2, tweede lid, van het besluit, is in het ontwerp opgenomen uit overweging dat het in de praktijk onontbeerlijk is in gevallen waarin van de zijde van lichamen die in feite winst maken, wordt betoogd dat zij geen onderneming drijven omdat uit hun statuten blijkt dat zij geen winst beogen. Het dient mede om de volgens de gewone regelen aan de vennootschapsbelasting onderworpen lichamen te beschermen tegen concurrentie van volgens die regelen niet belaste organisaties. De strekking van het voorschrift brengt mede dat het geen toepassing vindt in gevallen waarin de tot het maken van winst aanleiding gevende werkzaamheden van geringe omvang zijn en het deelnemen aan het maatschappelijk verkeer van bijkomstige aard is.”

De voornaamste wijzigingen van materiële aard

a. De wijziging in de structuur van het tarief

De meest principiële wijziging die het ontwerp ten opzichte van het thans geldende besluit te zien geeft, is wel de invoering voor de binnenlandse belastingplichtigen van het z.g. gedifferentieerde tarief, waardoor de over een jaar uitgedeelde winst in beginsel lager belast wordt dan de ingehouden winst.

Deze lagere belastingheffing over de uitgedeelde winsten is in het ontwerp technisch bewerkstelligd door als algemene grondslag voor de belastingheffing uit te gaan van een uniform tarief van 43 % van het belastbare bedrag (Art. 21, eerste lid) en daarop dan een vermindering toe te staan van 15 % van de over het jaar gedane uitdelingen van winst (Art. 21, tweede lid).

Door de introductie van dit gedifferentieerde tarief wil men tegemoet komen aan de herhaaldelijk geuite bezwaren dat de huidige dubbele heffing op de uitgedeelde winst (vennootschapsbelasting over de behaalde winst en inkomstenbelasting over de winstuitdelingen) een te zware belastingdruk legt op de aan de kapitaalverschaffers toevallende winsten van naamloze vennootschappen en andere lichamen.

In par. 5 van de Nota algemene herziening worden uitvoerige beschouwingen gewijd aan de in het verleden op diverse fronten geuite concrete suggesties om

de dubbele heffing op de uitgedeelde winsten te voorkomen c.q. te matigen. Zowel de suggestie van een z.g. geïntegreerde vennootschapsbelasting, waaronder in haar uiterste consequentie is te verstaan een vennootschapsbelasting die uitsluitend fungeert als een voorheffing van de inkomstenbelasting, als de suggestie om de matiging niet in de sfeer van de inkomstenbelasting doch binnen de vennootschapsbelasting zelf te vinden door de met vennootschapsbelasting te treffen winst te verminderen met een primair dividend of een primaire rente, worden in deze Nota met een veelheid van argumenten afgewezen.

Dat er bij een veelheid van argumenten een sterke gradering in hun betekenis valt te constateren en dat deze gradering weer afhankelijk is van ieders persoonlijk oordeel, ligt voor de hand. Het gevaar is echter groot dat bij een veelheid van argumenten de critiek zich eenzijdig gaat richten op de zwakste der aangevoerde argumenten, vooral wanneer die in de gehanteerde argumentatie primair zijn geplaatst. Persoonlijk vind ik het dan ook jammer dat in de Nota algemene herziening bij de afwijzing van een z.g. geïntegreerde belastingheffing gestart wordt met de volgende naar mijn oordeel weinig overtuigend aandoende argumentering, die teveel gegeven wordt als een eenvoudige constatering.

„Al aanstonds echter rijst twijfel aan de juistheid van de grondgedachte van de geïntegreerde vennootschapsbelasting. Bij de aandeelhouder-belegger leeft het gevoel, dat hij tweemaal belasting moet betalen over het dividend niet zo sterk als wel wordt voorgegeven. Van een als onredelijk gevoelde dubbele heffing is veelal evenmin sprake bij degene die aan zijn aandelenbezit de positie van ondernemer ontleent en voor zijn onderneming de vorm van de naamloze vennootschap met de fiscale consequenties van dien destijds boven de persoonlijke ondernemingsvorm heeft verkozen. Evenmin is in het verleden gebleken dat de belastingheffing in haar huidige vorm de naamloze vennootschappen in het algemeen voor grotere financieringsmoeilijkheden stelt dan de ondernemers wier winsten rechtstreeks in de progressieve inkomstenbelasting worden betrokken.”

De sterkste argumentering voor afwijzing van een geïntegreerde vennootschapsbelasting vind ik persoonlijk gelegen in het in de Nota naar voren gebrachte praktische bezwaar dat tegenover de zeer belangrijke vermindering van de belastingopbrengst in de sfeer van de inkomstenbelasting, bij wege van compensatie een aanzienlijke verzwaring zou moeten worden gesteld van het tarief voor de ingehouden winst. Dit zelfde praktische bezwaar wordt ook aangevoerd tegen een matiging binnen de vennootschapsbelasting in de vorm van een aftrek van een primaire rente of een primair dividend, waardoor de vennootschapsbelasting het karakter gaat krijgen van een overwinstbelasting. Bij de belichting van deze bezwaren wordt gewezen op het belangrijke voordeel dat voor de samenstelling van de belastingdruk op de winsten van de corporaties gelegen is in de brede grondslag - vennootschapsbelasting over de gehele winst te samen met inkomstenbelasting van de volledige winstuitkeringen - die het huidige systeem van het besluit kenmerkt.

Aan de andere kant wordt erkend dat van een vermindering van de belastingdruk op de uitgedeelde winst een belangrijke stimulans kan uitgaan om de bijdragen uit het vennootschappelijke inkomen aan de kapitaalmarktmiddelen te vergroten.

De in het ontwerp gekozen structuur van het tarief wordt dan ook in de Nota aangeduid als de meest doelmatige resultante in het streven naar een oplossing waarbij enerzijds de gedachte van de brede grondslag wordt gehandhaafd en anderzijds tevens de voordelen van een lichter fiscaal regime voor de uitdelingen worden verkregen zonder te vervallen in een overmatig zwaar tarief voor de gereserveerde winsten.

Door de ondertekenaars van de Nota wordt als oordeel gegeven dat, wil de invoering van een gedifferentieerd tarief voor onze kapitaalmarkt van betekenis zijn, de belastingvoet voor de uitgedeelde winst belangrijk lager behoort te zijn dan die voor de ingehouden winst. Zij geven in concrete termen als hun mening dat een verschil tussen bedoelde percentages van minder dan vijftien punten het door hen beoogde effect zou missen.

Het lijkt mij gerechtvaardigd hieraan de conclusie te verbinden dat het aanhouden van deze minimum-afwijking in het gedifferentieerde tarief van het ontwerp is ingegeven door budgettaire overwegingen.

In de nota wordt gesteld dat de in het ontwerp neergelegde regeling gaat in de richting van de gedachte van een vrijgesteld primair dividend, doch zich daarvan gunstig onderscheidt, in zoverre dat het object van de vennootschapsbelasting niet wordt ingekrompen en dat de verlichting van het fiscale regime voor de winstuitdelingen niet wordt beperkt tot een primaire uitdeling - met de moeilijkheden verbonden aan het aangeven van een criterium daarvoor - doch dat zij geldt voor het gehele bedrag dat de vennootschap voor uitkering aan de aandeelhouders bestemt.

Naar mijn oordeel kan de in principe getroffen regeling - waarbij dus bewust de hierna nog te bespreken bijzondere limiteringen van de vermindering voorlopig buiten beschouwing worden gelaten - het best worden gekwalificeerd als de methode van de proportionele vrijstelling der uitgekeerde dividenden. De vermindering van de belasting met 15 % van de over het jaar gedane uitdelingen heeft bij een grondtarief van 43 % immers in beginsel hetzelfde effect als een vrijstelling van $\frac{15}{43}$ van elk uitgekeerd percent aan dividend. Of uitgedrukt in een percentage bedraagt het vrijgestelde deel $34\frac{38}{43}$ % van het uitgekeerde dividend (uiteraard weer afgezien van de bijzondere bepalingen). Hieruit volgt dat bij een dividenduitkering van 6 % feitelijk een primair dividend wordt vrijgesteld van $24\frac{4}{43}$ %. Tevens volgt hieruit dat een vrijstelling van een primair dividend van 6 % eerst wordt genoten bij een dividenduitkering van $\frac{43}{15} \times 6\% = 17\frac{2}{10}$ %.

Daar het grondtarief van het ontwerp (43 %) gelijk is aan het thans bestaande uniforme tarief zonder de tijdelijke verhoging, betekent dit dat bij het ontworpen tarief - om de bewoordingen van de Nota te bezigen - de consequentie van een, ceteris paribus, lagere opbrengst van de vennootschapsbelasting wordt aanvaard.

De handhaving van het grondtarief op het oude niveau maakt het op eenvoudige wijze mogelijk te berekenen in welke mate door de invoering van het gedifferentieerde tarief de capaciteit tot winstuitdeling wordt versterkt. In absolute zin, d.w.z. aannemende dat men de belastingbesparing die uit het gedifferentieerde tarief voortvloeit ook volledig tot uitdeling brengt, bedraagt deze factor $\frac{15}{85}$, of in een percentage uitgedrukt $17\frac{11}{17}$ %. Dit betekent dus dat de oorspronkelijke maatstaf voor de reservering niet wordt aangetast bij een relatieve verhoging der uitdelingen met $17\frac{11}{17}$ %. Of om het in termen van de dividendpercentages weer te geven: het gedifferentieerde tarief dat in het ontwerp is opgenomen biedt de

mogelijkheid van verhoging van het dividendpercentage met ruim 1 punt per oorspronkelijke 6 punten, zonder het bedrag van de winstreservering aan te tasten.

Dit gedifferentieerde tarief van het ontwerp zou men ook kunnen kwalificeren als een met de mate van uitdeling werkend degressief tarief dat van de belastbare winst aan belasting wordt geheven. Het maximum van dit degressieve tarief (43 %) is verschuldigd wanneer de winst „volledig” wordt gereserveerd. Volledig heeft hier de betrekkelijke betekenis van „na aftrek van de belasting”, daar in ons stelsel van vennootschapsbelasting deze belasting zelve bij de bepaling van de winst niet in aftrek mag worden gebracht.

Het minimum-niveau van het degressieve tarief wordt bereikt wanneer de winst „volledig” wordt bestemd voor uitdeling. Daar in het ontwerp de vermindering met 15 % is gelimiteerd tot de uitdelingen van winst, terwijl als beginsel de belasting bij de bepaling van de winst niet in aftrek mag worden gebracht, is het theoretische minimum van het degressieve tarief als volgt te becijferen:

$$43\% - \frac{15}{100} \times \frac{100}{85} \times 57\% = 32\frac{16}{17}\%$$

Bij algehele bestemming van de winst voor uitdeling wordt, rekening houdend met de uit de winst te betalen belasting, de maximale uitdelingsmogelijkheid aan de winstgerechtigden immers $\frac{100}{85} \times 57\% = 67\frac{1}{17}\%$.

Met het oog op de hiernavolgende twee overwegingen leek het mij nuttig deze minimumgrens van $32\frac{16}{17}\%$ over de belastbare winst, waartoe het gedifferentieerde kan leiden, ter sprake te brengen.

1e. Bij oppervlakkige lezing van de Nota zou men de indruk kunnen krijgen dat een minimum tarief van 28 % (43—15) bereikbaar zou zijn. In de Nota wordt n.l. gesproken over een tariefsdifferentiatie waarbij het netto uitgedeelde bedrag met 28 % en het overige deel van de winst met 43 % wordt belast. Realiseert men zich dat, als gevolg van de regeling dat de belasting niet als aftrekpost bij de fiscale winstberekening wordt toegelaten, er ook bij algehele bestemming van de winst voor uitdeling sprake is van een „overig deel van de winst dat met 43 % wordt belast,” n.l. de met de uitdeling samenhangende belastingmoot van de winst, dan volgt onmiddellijk dat het minimum-niveau niet op 28 % kan liggen. Op grondslag van de in de Nota aangegeven maatstaven kan de volgende becijfering van het minimum-tarief over de belastbare winst - dat dus bereikt wordt bij volledige bestemming van de winst voor uitdeling - worden gegeven:

$$\frac{28}{100} \times 67\frac{1}{17}\% + \frac{43}{100} \times 32\frac{16}{17}\% = 32\frac{16}{17}\%$$

Wil men duidelijk de grenzen aangeven, waarbinnen het degressieve tarief, dat van de belastbare winst in feite wordt geheven zich beweegt, dan zou de werking van het gedifferentieerde tarief als volgt weergegeven kunnen worden: een heffing van 43 % over het voor reservering bestemde deel van de winst en een heffing van $32\frac{16}{17}\%$ over het voor uitdeling bestemde deel van de winst.

2e. In dit theoretisch minimum ($32\frac{16}{17}\%$) van het degressieve tarief vinden we ook de verklaring voor een element van de nadere bepaling welke in artikel 21, vierde lid is opgenomen. Deze bepaling luidt:

Art. 21, lid 4.

„De vermindering in gevolge het tweede lid wordt berekend over ten hoogste twee derden van het belastbare bedrag, vermeerderd met de ontvangen uitdelingen van winst als bedoeld zijn in het derde lid en verminderd

met twee derden van de vrijwillige toevoeging uit de onbelaste reserve als bedoeld is in artikel 3 van de Wet Belastingherziening 1950".

Die factor van $\frac{2}{3}$ is duidelijk geënt op de hierboven behandelde algemene verhouding dat normaliter bij volledige bestemming van de belastbare winst voor uitdeling $32\frac{16}{17}\%$ of bijna $\frac{1}{3}$ aan belasting betaald moet worden en $67\frac{1}{17}\%$ of iets meer dan $\frac{2}{3}$ voor uitdeling beschikbaar blijft.

Alvorens deze in artikel 21, lid vier neergelegde limitering van de vermindering tegen de achtergrond van de bovenbehandelde algemene verhouding die er aan ten grondslag ligt aan een nadere analyse te onderwerpen, lijkt het dienstig eerst even in te gaan op de bepaling opgenomen in artikel 21, lid drie. Deze luidt als volgt:

Art. 21, lid 3.

„De belasting wordt vermeerderd met 15 percent van de uitdelingen van winst van een binnenlandse belastingplichtige, welke in het jaar zijn ontvangen uit hoofde van een deelneming, een daarmede verband houdend bezit aan winstbewijzen dan wel een lidmaatschap, als bedoeld zijn in art. 12.”

In de „Nota algemene herziening” wordt de volgende motivering voor deze bepaling gegeven:

„De invoering van een gedifferentieerd tarief eist een bijzondere voorziening voor de door de Nederlandse lichamen ontvangen winstuitkeringen op deelnemingen in andere hier te lande gevestigde lichamen. In deze gevallen blijft de uitgedeelde winst, welke bij het uitdelende lichaam met vennootschapsbelasting wordt getroffen en bij het ontvangende lichaam op grond van de deelnemingsvrijstelling vrij van deze belasting is, binnen de vennootschappelijke sfeer. Naar de opzet van de voorgestelde tariefsdifferentiatie echter dient de belastingverlichting alleen te gelden voor winstuitdelingen welke aan natuurlijke personen worden gedaan en bij hen met inkomstenbelasting worden getroffen. Het zou dan ook voor de hand liggen bij het uitdelende lichaam de tariefsreductie niet toe te passen voor de op deze deelnemingen gedane winstuitkeringen. Het is echter technisch niet wel uitvoerbaar een dergelijke splitsing van de winstuitkeringen aan te brengen bij het uitdelende lichaam, dat veelal niet kan nagaan welke uitkeringen worden gedaan op deelnemingen van binnenlandse lichamen. Daarom is in het wetsontwerp het systeem gevolgd de tariefsverlaging op alle winstuitkeringen toe te passen, doch daartegenover het ontvangende lichaam een compenserende heffing van 15 % over deze deelnemingsdividenden c.a. op te leggen. Deze compenserende heffing wordt weder ongedaan gemaakt naar gelang het laatstbedoelde lichaam de ontvangen deelnemingsdividenden aan haar aandeelhouders doorgeeft. Voor de door Nederlandse lichamen buiten de deelnemingssfeer ontvangen winstuitkeringen - welke bij het uitdelende lichaam met vennootschapsbelasting tegen een tarief van 28 % zijn belast en bij het ontvangende lichaam met vennootschapsbelasting tegen een tarief van 43 % (of, bij verdere uitdeling, van 28 %) worden getroffen - kan een dergelijke compenserende heffing achterwege blijven.”

Wanneer men het principe aanvaardt dat de uitgedeelde winst, zolang deze binnen de vennootschappelijke sfeer blijft niet voor de belastingverlichting in

aanmerking komt - een principe dat m.i. logisch voortvloeit uit de vrijstelling van de opbrengsten uit deelnemingen - moet men naar mijn oordeel waardering hebben voor de technische oplossing die in artikel 21, lid drie aan dit probleem is gegeven. Vooral wanneer men zich realiseert dat in het wetsontwerp de deelnemingsvrijstelling reeds wordt toegekend indien een lichaam voor ten minste vijf percent van het gestorte kapitaal aandeelhouder is van een andere vennootschap, wordt men zich bewust van de technische onmogelijkheid de niet verantwoord geachte belastingverlichting bij de uitdelende vennootschap te voorkomen. Dat verder een compenserende heffing achterwege wordt gelaten wanneer de deelnemingsvrijstelling niet geldt lijkt mij een juist beginsel. In dat geval toch wordt de winst in principe reeds twee keer aan vennootschapsbelasting onderworpen en zou een formeel rechttrekken van de eerste heffing tot het niveau van 43 % over de aan de uitkering ten grondslag liggende belastbare winst in feite een scheeftrekken betekenen. Ik mag er overigens nog op wijzen dat in de boven aangehaalde passage van de Nota feitelijk niet juist is de stelling dat de ontvangen winstuitkeringen bij het uitdelende lichaam met vennootschapsbelasting tegen een tarief van 28 % zijn belast. Dit toch is, zoals uit de in het voorgaande gegeven beschouwingen over de degressieve werking van het tarief naar ik hoop duidelijk is geworden, een te gunstige voorstelling van de belastingdruk. Uitgedrukt in een percentage over de winstuitkering is die heffing immers bij het voorgestelde gedifferentieerde tarief $32^{16}/_{17}/67^{1}/_{17} \times 100 \%$ of ruim 49 %.

De strekking van de ontworpen regeling brengt m.i. ook mede dat voor de op een deelneming ontvangen uitkeringen, waarop de vrijstelling van art. 12 niet van toepassing is omdat het bezit niet sedert het begin van het jaar onafgebroken heeft bestaan, de bijtelling ingevolge art. 21, lid drie eveneens achterwege blijft. Ik meen echter te moeten betwijfelen of de redactie van art. 21, lid drie, deze naar de geest niet gemotiveerde bijtelling wel uitsluit.

Volledigheidshalve zij verder nog vermeld dat de in art. 21, lid vijf opgenomen bepaling de vermeerdering ingevolge art. 21, lid drie weer beperkt tot ten hoogste het bedrag, waarmede ter zake van bedoelde uitdelingen de belasting van het uitdelende lichaam ingevolge het tweede lid is verminderd. Het kunnen effectueren van dit recht noodzaakt tot het verstrekken van de nodige gegevens door de uitdelende maatschappij. Daarbij rijst de vraag of dit in de praktijk (men denke hierbij aan de vijf procent grens voor deelnemingen) niet op moeilijkheden kan stuiten.

Ik wil dan nu terugkeren tot de limitering van de vermindering neergelegd in art. 21, lid 4.

Wanneer we even afzien van de complicatie die door de deelnemingsvrijstelling ontstaat en verder voor ogen houden dat het grondbeginsel van de vennootschapsbelasting is een heffing naar de winst, waarbij de vennootschapsbelasting zelve niet als winstbepalende factor, dus niet als kostenpost, geaccepteerd wordt, dient, zoals we bij de analyse van het gedifferentieerde tarief gezien hebben, de factor $2/3$ zich als een wel haast natuurlijke begrenzing aan. Een natuurlijke begrenzing dan in die zin dat bij een minimum-belastingheffing van $1/3$ van de winst in totaal in de tijd niet meer dan $2/3$ van deze aan belasting onderworpen winst voor uitdeling beschikbaar blijft. Wilde men dus voorkomen dat in de tijd dit beginsel van een minimum-heffing van $1/3$ van de winst (feitelijk dus $32^{16}/_{17} \%$) bij de gekozen indirecte methode (n.l. die van vermindering met 15 % over de uitgedeelde winst), zou kunnen worden aangetast door b.v. uitdeling van vrijgestelde winst-

bestanddelen of b.v. uitdeling van vóór de tariefsdifferentiatie behaalde winsten, dan noodzaakte dit tot een aanvullende limitering op de in art. 21, lid twee gegeven algemene regel voor de aftrek. Een limitering die dus in haar strekking de uitdelingen, waarop de vermindering met 15 % ingevolge art. 21, lid twee kon worden geëffectueerd, diende te beperken tot $\frac{2}{3}$ van de belastbare winst, behaald *na de invoering* van het gedifferentieerde tarief.

Het bijzondere van de daadwerkelijke limitering die in art. 21, lid 4 wordt gegeven, is, dat zij aanmerkelijk verder gaat in haar limiterende werking dan de hierboven aangegeven natuurlijke begrenzing. Dit aanvullende effect in de beperking is bereikt doordat *per jaar* (en dus niet cumulatief vanaf de invoering van het gedifferentieerde tarief) de begrenzing van de uitdelingen, waarop de vermindering van 15 percent kan worden toegepast, wordt gesteld op $\frac{2}{3}$ van het belastbare bedrag. Daarmede wordt dus als feitelijk principe ingevoerd dat het deel van de winst dat in enig jaar voor reservering is aangewend en daardoor onder de heffing van het basistarief van 43 % is gebracht, bij latere uitdeling niet meer onder de werking van de vermindering gebracht kan worden. Het praktische effect is tevens dat voor de uitdelingen die worden gedaan over jaren met geen of gering bedrag aan fiscale winst het recht op belastingvermindering geheel of grotendeels wordt verspeeld. Speciaal ook met betrekking tot de faciliteiten van vervroegde afschrijving en investeringsaftrek betekent dit dat een deel van de daaraan verbonden voordelen door deze bijzondere limitering kan worden teniet gedaan.

De conclusie kan zijn dat, indien het ontwerp op dit punt ongewijzigd tot wet wordt, het noodzakelijk zal zijn bij de te volgen uitdelingspolitiek de invloed die de uitdelingen op het te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting hebben, mede in de te nemen beslissingen te betrekken. Dat verder ook bij de te volgen gedragslijn inzake de fiscale winstbepaling de invloed van deze bijzondere limitering mede een rol zal gaan spelen ligt evenzeer voor de hand. Het streven zal uit economische overwegingen er op gericht moeten zijn het teloor gaan van aanspraak op belastingvermindering over uitdelingen zoveel mogelijk te beperken.

Bekijken we nader de formule neergelegd in art. 21, lid vier, dan luidt die vereenvoudigd weergegeven:

Maximaal 15 % vermindering over $\frac{2}{3}$ belastbaar bedrag + ontvangen uitdelingen op binnenlandse deelnemingen - $\frac{2}{3}$ vrijwillige toevoeging uit onbelaste reserve.

De hoogte van de maximale vermindering kan uiteraard ook als volgt worden weergegeven:

$\frac{2}{3}$ (belastbare bedrag min vrijwillige toevoeging uit onbelaste reserve) + ontvangen uitdelingen op binnenlandse deelnemingen.

Het elimineren uit het belastbare bedrag van de daarin begrepen vrijwillige toevoeging uit de onbelaste reserve herleidt het bedrag in wezen tot de belastbare winst van het lichaam. Principieel reeds bestaat daartoe gerede aanleiding omdat de onbelaste reserve veelal zal stammen uit de periode vóór de invoering van het gedifferentieerde tarief. Als bijzondere motivering voor deze uitschakeling wordt er in de M. v. T. verder nog op gewezen dat voor deze toevoeging reeds een bijzonder afrekeningstarief van 15 % wordt voorgesteld dat zich uiteraard niet leent voor een verdere reductie.

De 100 % toevoeging van de ontvangen uitdelingen op binnenlandse deelnemingen kan naar mijn oordeel ook worden gezien als een representant van $\frac{2}{3}$ toevoeging van de met deze uitdelingen samenhangende belastbare winst van het lichaam waarin deelgenomen is. Men kan het dus zien als het mede in aanmerking nemen van $\frac{2}{3}$ van de indirect (n.l. bij het lichaam waarin deelgenomen) door vennootschapsbelasting getroffen winst.

Het ontbreken in de formule van de toevoeging van de ontvangen uitdelingen op buitenlandse deelnemingen vindt naar mijn mening haar motivering in het algemene beginsel dat de invoering van het gedifferentieerde tarief in wezen is bedoeld als een verlichting in de belastingheffing die naar de maatstaf van de winst van Nederlandse lichamen wordt geheven.

Aan de op buitenlandse deelnemingen ontvangen uitdelingen ontbreekt het element van door Nederlandse vennootschapsbelasting getroffen winst.

De regeling in artikel 21, lid vier met betrekking tot de ontvangen uitdelingen op binnenlandse deelnemingen geeft mij nog aanleiding tot een tweetal opmerkingen.

1e. Volgens de beginselen van de getroffen regeling zouden naar mijn mening voor de binnenlandse deelnemingen niet de ontvangen uitdelingen, doch het geheel van de volgens art. 12 vrijgestelde voordelen in de formule moeten zijn betrokken. Immers het geheel van deze voordelen draagt bij tot de winst en verhoogt daardoor de capaciteit tot winstuitdeling van het lichaam, terwijl deze voordelen indirect ook reeds door de heffing van de vennootschapsbelasting op de grondslag van het tarief van 43 % zijn getroffen.

Ik heb de indruk dat de bijtellingspost in de formule op het bedrag van de ontvangen uitdelingen is gelimiteerd om te bereiken dat, in gevallen waarin de belastingvermindering op de grondslag van art. 21, lid vier moet worden berekend, aan de post deelnemingen geen grotere bijdrage in de vermindering wordt toegerekend dan op de grondslag van lid drie in verband met uitdelingen op binnenlandse deelnemingen moet worden bijgeteld. Een principiële grondslag voor deze samenhang ontbreekt echter.

2e. Betwijfeld moet worden of bij de verhouding binnenlandse moeder - binnenlandse dochter - buitenlandse kleindochter de in art. 21, lid vier neergelegde regeling wel tot het beoogde effect op het punt van de toe te passen belastingvermindering bij de moedermaatschappij leidt. Bij de moedermaatschappij is er dan immers in feite sprake van ontvangen uitdelingen van een binnenlandse belastingplichtige, welke uitdelingen echter geheel kunnen stammen uit buitenlandse winst. Principieel zouden dergelijke ontvangen uitdelingen bij de berekening van de belastingvermindering bij de moedermaatschappij niet in aanmerking genomen mogen worden. Ik meen dat de formele bepalingen van artikel 21 de uitschakeling van deze uitdelingen bij de berekening van de vermindering bij de moedermaatschappij niet tot haar recht doen komen.

Naast de in het voorgaande behandelde limiterende werking van art. 21, lid vier op de in lid twee geregelde vermindering van de belasting over de uitgedeelde winst, dient nog gewezen te worden op de limiterende werking die uitgaat van de in de leden 7 en 8 geregelde begrenzing die, voor de toepassing van art. 21, aan het begrip „uitdeling van winst” wordt gegeven.

Daardoor worden o.a. de vermomde uitdelingen en de uitreiking van bonus-aandelen buiten de inhoud van het begrip „uitdeling van winst” geplaatst.

De uitschakeling van de vermomde uitdelingen wordt in de M. v. T. gemotiveerd met een beroep op de economische doelstelling van de tariefsvoorziening, zijnde een vergroting van de bijdrage uit de vennootschapswinsten aan de kapitaalmarkt-middelen.

Voor de uitschakeling van de bonusaandelen wordt behalve de - mij principieel niet sterk lijkende - argumentering dat bij uitreiking van dergelijke aandelen slechts vennootschappelijke reserves worden omgezet in aandelenkapitaal en dus geen middelen uit de vennootschap overgaan naar de aandeelhouders, tevens nog aangevoerd dat de bonusaandelen in de sfeer van de inkomstenbelasting reeds op tweeërlei wijze worden begunstigd.

b. De wijziging in het belastingregime voor de coöperaties

De strekking van de wijziging die het ontwerp op het punt van de belasting-heffing bij coöperaties te zien geeft komt feitelijk neer op een drastische beperking van de mogelijkheid om belastingvrij winsten van de coöperatie aan de leden uit te keren.

Als motief voor deze wijziging wordt in de Nota vooral gewezen op de steeds verder voortschrijdende verzelfstandiging van de coöperaties. Ook in de M. v. T. worden aan deze ontwikkelingstendenz uitvoerige en interessante historische beschouwingen gewijd. In het bijzonder wordt daarbij de aandacht gevestigd op het verschijnsel dat, als gevolg van deze sterk toegenomen verzelfstandiging, de coöperaties in het economisch verkeer steeds meer als zelfstandige ondernemingseenheden concurreren met naamloze vennootschappen en andere lichamen. En daaraan wordt dan de gemotiveerdheid ontleend de coöperaties, vooral voor zover het betreft de resultaten die een uitvloeisel zijn van deze verzelfstandiging, op gelijke voet als de naamloze vennootschappen in de vennootschapsbelasting te betrekken.

Niet de totale uitdeling van winst aan de leden wordt dan ook bij de in het ontwerp neergelegde regeling onder de heffing van de vennootschapsbelasting gebracht. Aftrekbaar blijft het aan de leden uitgekeerde bedrag dat niet stamt uit wat in de M. v. T. wordt genoemd „verzelfstandigde winst”, doch kan worden aangemerkt als te zijn verkregen uit de „verlengstukwinst.” Onder „verlengstuk winst” dient men dan zo ongeveer te verstaan de winst, die samenhangt met het optreden van de coöperatie, dat nog als verlengstuk van de activiteiten van de huishoudingen van hare leden kan worden aangemerkt.

De formele regeling is neergelegd in art. 8 van het ontwerp. Dit art. 8, luidt voor zover het de coöperaties raakt, als volgt:

Art. 8.

1. Bij het bepalen van de winst komen mede in aftrek:
(a t/m g is hier weggelaten.)

b. bij coöperatieve verenigingen en andere verenigingen op coöperatieve grondslag: het op de voet van het tweede lid bepaalde gedeelte van de uitdelingen, naar de maatstaf van de waarde van de in dat lid aangewezen leveringen van goederen en andere prestaties, aan leden natuurlijke personen, toegekend uit de daartoe beschikbare over het jaar genoten winst.

2. Het in het eerste lid, letter h, bedoelde gedeelte van de uitdelingen is het deel dat zich tot het geheel van die uitdelingen verhoudt als de waarde van de in het jaar door leden, natuurlijke personen, aan de vereniging geleverde, in eigen onderneming voortgebrachte goederen en andere prestaties - daaronder niet begrepen kapitaalverstrekking door leden als zodanig - dan wel de waarde van de in het jaar door de vereniging aan die leden geleverde goederen en andere prestaties, zich verhoudt tot de totale kosten van de vereniging over het jaar, met dien verstande dat het in aftrek van de winst komende gedeelte wordt vermeerderd met f 5.000.— tot ten hoogste het bedrag van die uitdelingen.

3. Onder waarde als bedoeld is in het eerste en het tweede lid wordt verstaan:

- a. ten aanzien van door de leden geleverde goederen: de prijs die met uitschakeling van de invloed van het lidmaatschap is of zou zijn gevormd;
- b. ten aanzien van aan de leden geleverde goederen: de inkoop prijs dan wel, indien de goederen door de vereniging zelf vervaardigd worden, de inkoop prijs van de in die goederen verwerkte grondstoffen;
- c. ten aanzien van andere prestaties: de prijs die daarvoor in het economisch verkeer pleegt te worden bedongen.

In de boven aangehaalde leden 2 en 3 van art. 8 is de dwingende receptuur gegeven ter vaststelling van de verhouding tussen „verlengstukwinst” en de totale winst. De aldus vastgestelde verhouding wordt naar het voorschrift van art. 8, lid een, letter h toegepast op de aan leden naar rato van door of aan hen gedane leveranties of verrichte prestaties toegekende uitdelingen, ter vaststelling van het vrijgestelde, dus het met de „verlengstukwinst” samenhangende deel van die toegekende uitdelingen. Door deze regeling wordt dus bewust niet alleen de z.g. zelfstandige winst van coöperaties in de heffing betrokken doch tevens het gereserveerde deel van de z.g. verlengstukwinst.

In aansluiting op de in art. 8 neergelegde regeling is in art. 9 met betrekking tot de coöperaties nader bepaald dat bij het bepalen van de winst niet voor aftrek in aanmerking komen:

- a. de niet onder art. 8 vallende voordelige verschillen tussen de aan de leden betaalde of berekende prijzen en die welke met uitschakeling van de invloed van het lidmaatschap zijn of zouden zijn gevormd;
- b. renten op inleggeden van een coöperatieve vereniging of van een andere vereniging op coöperatieve grondslag.

De in het vorenstaande in hoofdlijnen gegeven schets van de wijziging in het belastingregime voor de coöperaties geeft naar ik meen voldoende duidelijk aan van hoe ingrijpende aard deze wijziging voor de betreffende lichamen is. De in het ontwerp dwingend voorgeschreven regeling geeft wel een uitermate beperkte inhoud aan de z.g. „verlengstukwinst” en brengt in het bijzonder daardoor wel een zeer drastische besnoeiing aan in de voor de coöperaties aftrekbare winstuitdelingen aan de leden. De vooral ten dienste van de kleine coöperaties opgenomen algemene toevoeging van f 5.000.— aan het van de winst in aftrek te brengen bedrag tast deze conclusie niet wezenlijk aan.

c. De wijziging in het belastingregime inzake de deelnemingsvrijstelling

De wijziging, welke het ontwerp ten opzichte van het thans geldende besluit op het punt van de deelnemingsvrijstelling brengt, kan in haar algemeenheid het best getypeerd worden als een verruiming van de deelnemingsvrijstelling op verschillende fronten.

Als algemeen motief heeft bij deze verruiming van de vrijstelling gegolden te komen tot een verdere verwezenlijking van de grondgedachte eenzelfde bedrijfsresultaat niet tweemaal in de vennootschapsbelasting te betrekken.

De verruiming, formeel geregeld in het over de deelneming handelende art. 12 van het ontwerp, betreft de volgende punten:

- 1e. de coöperatieve verenigingen worden niet meer uitgesloten van het recht op deelnemingsvrijstelling.
- 2e. het wettelijk percentage, waarbij een deelneming aanwezig wordt geacht, is teruggebracht van 25 % tot 5 %.
- 3e. de deelnemingsvrijstelling wordt niet meer beperkt tot de genoten dividenden, doch de vrijstelling wordt toepasselijk verklaard op de voordelen uit hoofde van de deelneming genoten.
- 4e. voor zover het althans binnenlandse deelnemingen betreft is de bepaling vervallen dat bij het vaststellen van de winst geen rekening wordt gehouden met bedrijfskosten die met de deelneming in verband staan.

De wijziging onder 1e vermeld is, zoals voor de hand ligt, mede ingegeven door het in het ontwerp opgenomen gewijzigde standpunt inzake de belastingheffing bij de coöperaties. De aanpassing van de belastingheffing bij coöperaties aan die voor de naamloze vennootschappen noodzaakt er toe de coöperaties ook op het punt van de deelnemingsvrijstelling dezelfde rechten toe te kennen als aan de andere lichamen. Verder heeft dit ook geleid tot de consequente verruiming het lidmaatschap van een coöperatieve vereniging mede onder de deelnemingsvrijstelling te brengen.

Ten aanzien van de onder 2e vermelde wijziging wordt gememoreerd dat in het besluit op de vennootschapsbelasting (art. 10, lid drie) de Secretaris-Generaal (later de Minister van Financiën) bevoegd is verklaard de deelnemingsvrijstelling ook te doen gelden bij een aandelenbezit van minder dan 25 %. In de M. v. T. is te lezen dat de Minister van Financiën na de bevrijding een ruim gebruik heeft gemaakt van deze bevoegdheid.

In het ontwerp is, niettegenstaande de sterk verlaagde grens van 5 %, toch een bepaling (art. 12, lid zes) van gelijke strekking als die van art. 10, lid drie van het besluit opgenomen.

De verlaging van de minimumgrens tot 5 percent geldt zowel voor binnenlandse als buitenlandse deelnemingen. Voor buitenlandse deelnemingen is alleen de nadrukkelijke restrictie aangebracht dat deze niet als een deelneming in fiscale zin worden aangemerkt indien aannemelijk is dat de aandelen als belegging worden gehouden. De ratio voor deze restrictie is dat men de aantrekkelijkheid heeft willen wegnemen om beleggingen in effecten onder te brengen in een buitenlandse dochter-beleggingsmaatschappij ten einde aldus de heffing van vennootschapsbelasting over de voordelen die deze beleggingen opleveren te ontgaan. Vooral omdat in sommige landen, zoals ook in de M. v. T. wordt gezegd, een fiscaal

gunstig klimaat voor dergelijke beleggingsmaatschappijen is geschapen, is dit een acuut gevaar.

Door de wijziging onder 3e vermeld wordt het z.g. dividendensysteem van het besluit verlaten en vervangen door het systeem waarbij de uit de deelneming voortvloeiende voordelen voor de fiscale winstbepaling buiten beschouwing worden gelaten. In de grote lijn is dit een terugkeren tot het principe dat in het vroegere Besluit op de Winstbelasting 1940 was opgenomen. Het belangrijke winstpunt hierbij is, dat behalve de genoten dividenden ook winsten behaald bij vervreemding van een deelneming of liquidatie van de onderneming waarin is deelgenomen, alsmede boekwinsten ontstaan door herwaardering van deelnemingen onder de vrijstelling komen te vallen. Daar staat echter tegenover dat in beginsel ook verliezen die op de deelneming worden geleden bij de fiscale winstberekening buiten aanmerking moeten worden gelaten. De term „voordelen” moet n.l., zoals in par. 2 van de M. v. T. met een verwijzing naar artikel 7 van het ontwerp van de Wet op de inkomstenbelasting 1960 is te lezen, geacht worden evenzeer de negatieve resultaten te omvatten. Een begrip dus met een algebraïsche inhoud.

Op de regel dat bij de winstberekening eveneens buiten aanmerking moeten blijven de op de deelnemingen tot uitdrukking komende verliezen maakt het ontwerp één belangrijke uitzondering. Deze is opgenomen in het hieronder weergegeven derde lid van art. 12.

„3. Het eerste lid vindt geen toepassing ten aanzien van het verlies op een deelneming, op een daarmede verband houdend bezit aan winstbewijzen, dan wel op een lidmaatschap, dat tot uitdrukking komt, nadat de vennootschap waarin de belastingplichtige deelneemt of de vereniging waarvan de belastingplichtige lid is, is ontbonden. Zodanig verlies wordt gesteld op het bedrag waarmede het voor de verkrijging van de deelneming of daarmede verband houdend bezit aan winstbewijzen dan wel het lidmaatschap opgeofferde bedrag het totaal van de liquidatie-uitkeringen overtreft. Het wordt in aanmerking genomen in het jaar waarin de vereffening is voltooid.”

Deze in gunstige zin voor de lichamen werkende uitzonderingsbepaling vindt haar ratio in de overweging dat een liquidatieverlies bij het lichaam waarin wordt deelgenomen fiscaal niet meer kan worden verrekend, terwijl bij het deelnemende lichaam dit verlies, als een fiscaal deelnemingsverlies in aanmerking zou worden genomen, dus in feite voor de fiscale winstberekening zou worden uitgeschakeld. In de toelichting bij art. 12 in par. 2 van de M. v. T. wordt er nadrukkelijk op gewezen, dat, daar het praktisch ondoenlijk is dit bij de dochter onverrekend verlies vast te stellen en over te brengen naar de moedermaatschappij, de in het ontwerp neergelegde benaderingsmethode is gekozen, waarbij aansluiting gezocht wordt bij het verlies dat zich bij de moedermaatschappij manifesteert. Terloops zij hierbij nog aangetekend dat deze in gunstige zin werkende uitzonderingsbepaling zich niet beperkt tot de binnenlandse deelnemingen doch evenzeer van toepassing is op de buitenlandse deelnemingen.

Het lijkt mij interessant tegen de achtergrond van de in het vorenstaande tamelijk volledig geschetste strekking van de betreffende wijziging even stil te staan bij de vraag of en in hoeverre daaruit conclusies kunnen worden getrokken met betrekking tot de te kiezen grondslag voor de waardering van de deelnemingen.

In dit verband wil ik dan eerst even releveren dat het z.g. dividendensysteem van het huidige besluit voor de deelnemingen dwingend noodzaakt tot de fiscale waarderingsgrondslag: „kostprijs of lagere bedrijfswaarde.” Gegeven toch het voorschrift in het besluit dat bij de fiscale winstberekening de voorkoming van dubbele belasting gekoppeld is aan de genoten dividenden voor zover deze niet naar goed koopmansgebruik in mindering moeten worden gebracht op de boekwaarde van de deelneming, moet er in het kader van de doelstelling (in casu de voorkoming van dubbele belasting) voor gewaakt worden dat gedurende de periode dat de deelneming wordt aangehouden, niet meer dan de genoten dividenden als bate bij de moedermaatschappij in haar fiscale resultatenrekening tot uitdrukking worden gebracht. Dit effect wordt uitsluitend bereikt door de deelneming maximaal te waarderen op kostprijs. Deze op de doelstelling geënte waarderingsgrondslag kan niet anders dan in overeenstemming met „goed koopmansgebruik” zijn. En ik zou zelfs nog wat verder willen gaan door de stelling te poneren dat een waardering van de deelneming op intrinsieke waarde bij de in het besluit neergelegde regeling voor de fiscale winstberekening als strijdig met goed koopmansgebruik moet worden gekwalificeerd, daar ze niet is gericht op de doelstelling. Het effect toch van deze waardering is ten eerste reeds dat het in de fiscale resultatenrekening van de moedermaatschappij tot uitdrukking komende resultaat van de dochtermaatschappij veelal al hoger zal zijn dan de ontvangen dividenduitkering. Tevens echter leidt consequente toepassing van deze waardering tot de noodzaak van afboeking van de ontvangen dividenden op de boekwaarde van de deelneming. Op grond van de formele regeling in het besluit zou daardoor dus mede het recht op aftrek van de dividenden worden verspeeld.

Uit het vorenstaande volgt dat naar mijn mening in het algemeen geen verantwoorde uitspraak over het al dan niet zijn van „goed koopmansgebruik” gegeven kan worden zonder een onderzoek naar de concrete dus specifieke doelstelling. De te geven uitspraak toch zal zich moeten richten op deze doelstelling. Ik ben van oordeel dat met dit beginsel én in de fiscale jurisprudentie én op andere terreinen waar het begrip „goed koopmansgebruik” wordt gehanteerd, onvoldoende rekening wordt gehouden.

Door in de waarderingsgrondslag de toevoeging „of lagere bedrijfswaarde” op te nemen wil men onder de werking van het besluit de geboden mogelijkheid open houden om door de dochtermaatschappij geleden verliezen direct reeds bij de moedermaatschappij in haar fiscaal resultaat tot uitdrukking te brengen. Uiteraard is deze mogelijkheid slechts aanwezig voor zover ten gevolge van die door de dochter geleden verliezen de waarde van de deelneming daalt beneden kostprijs. In feite komt dit tot uitdrukking brengen van een verlies op de deelneming neer op een gelijktijdige verliescompensatie door de moeder van verliezen van de dochter. Bij de dochter komen deze verliezen uiteraard in aanmerking voor volgtijdige verliescompensatie, waarbij nog valt op te merken dat door de geboden mogelijkheid van „carry back” deze volgtijdige verliescompensatie geheel of ten dele reeds kan hebben plaats gevonden. Worden door de dochter de geleden verliezen later goed gemaakt dan ligt het in de lijn dat bij de moedermaatschappij door opwaardering tot kostprijs de eerder tot uitdrukking gebrachte verliescompensatie moet worden teruggenomen.

Uit de in het ontwerp neergelegde regeling inzake de deelnemingsvrijstelling vloeit voort dat op grond van de hoofdregel - bewust wordt hierbij even de in

artikel 12, lid drie opgenomen bijzondere bepaling buiten beschouwing gelaten - alle, dus ook de uit herwaardering voortvloeiende verliezen en winsten die met de deelneming in verband staan, bij de fiscale winstbepaling voor de moedermaatschappij buiten aanmerking worden gelaten. Dit betekent dat de uitkomst van de fiscale winstbepaling bij de moedermaatschappij niet beïnvloed kan worden door de te kiezen waarderingsgrondslag. De specifieke doelstelling gericht op de verwezenlijking van de deelnemingsvrijstelling vraagt dus, voor wat betreft de hoofdregel, niet om de toepassing van een bijzondere waarderingsgrondslag.

Of de bijzondere bepaling van art. 12, lid drie in het kader van de doelstelling dwingt tot een bijzondere waarderingsgrondslag lijkt mij op grond van de redactie van deze bijzondere bepaling niet met stelligheid te beantwoorden. Ziet men het geheel van de in art. 12, lid drie neergelegde regeling als een incidentele, los van de jaarlijkse fiscale winstbepaling staande berekeningswijze, dan zou van deze bepaling geen invloed behoeven uit te gaan op de keuze van de waarderingsgrondslag. Neemt men echter op grond van de eerste zin van dit derde lid aan dat als voorwaarde voor de toepassing geldt dat dit verlies ook minstens, naar de regels die bij jaarlijkse fiscale winstbepaling worden gevolgd, als boekverlies op de deelneming in de inmiddels ontbonden vennootschap tot uitdrukking moet komen, dan wordt het zaak de fiscale boekwaarde van de deelneming niet te doen dalen beneden „het voor de verkrijging van de deelneming opgeofferde bedrag.”

De conclusie kan dus deze zijn dat het veiligheidshalve geboden zal zijn voor deelnemingen de verkrijgingsprijs als waarderingsgrondslag voor de fiscale winstbepaling te kiezen. In paragraaf 2 van de M. v. T. wordt in verband met het in het derde lid gebezigde begrip „bedrag dat voor de verkrijging is opgeofferd” opgemerkt dat dit bedrag lager kan zijn dan de aanschaffingsprijs, met name indien na de verwerving van de deelneming reserves, welke de aanschaffingsprijs hebben beïnvloed, tot uitdeling zijn gekomen. Tevens dient in dit verband nog gewezen te worden op de overgangsbepaling opgenomen in art. 29, lid twee, dat voor de berekening van het in art. 12, derde lid, bedoelde verlies het bedrag dat voor de verkrijging van een deelneming is opgeofferd, niet hoger gesteld wordt dan de boekwaarde aan het einde van het laatste jaar waarover de winst volgens het Besluit op de Vennootschapsbelasting 1942 is bepaald. De strekking van deze bepaling is te voorkomen dat een reeds onder de werking van het besluit bij de moedermaatschappij in aanmerking genomen verlies, onder de nieuwe wet andermaal het verlies op de deelneming bij liquidatie zou vergroten.

Zoals reeds werd aangegeven is de in art. 12, derde lid gegeven bijzondere bepaling bedoeld als een praktisch hanteerbare benadering voor overheveling van onverrekenende verliezen van de dochter naar de moeder. Of de bepaling als benaderingsmethode geslaagd genoemd kan worden is moeilijk te zeggen. Wel kan gezegd worden dat de langs de weg van deze benaderingsmethode verkregen uitkomsten zeer belangrijk (en overwegend naar beneden) zullen kunnen afwijken van de in feite onverrekend gebleven verliezen bij de dochter. Bovendien lijkt het mij dat bij de praktische toepassing van de gegeven bepaling zeker nog wel moeilijkheden zullen ontstaan bij de berekening van het in aanmerking te nemen verlies, zowel tengevolge van het ontbreken van een principiële aanduiding wat onder dit verlies gebracht kan worden, als door de vage inhoud van het begrip „bedrag voor de verkrijging van de deelneming opgeofferd.”

Verder ligt vanzelfsprekend in het voorschrift dat de regeling uitsluitend slaat

op ontbonden vennootschappen een zeer belangrijke beperking, waarvan men zich kan afvragen of deze niet een al te drastische is. Een vraag die zich des te dringender aandient door de met deze beperking noodzakelijkerwijze samenhangende regeling dat bedoeld verlies eerst in aanmerking wordt genomen in het jaar waarin de vereffening is voltooid. Dit op formele gronden naar de toekomst verschuiven van het verrekenen van verliezen welke in feite reeds geleden zijn doet mij wel wat erg geforceerd aan.

Over de onder 4e aangegeven wijziging betreffende de met binnenlandse deelnemingen in verband staande kosten wil ik volstaan met de vermelding dat zij ook in de uitwerking van de fiscale consolidatievoorwaarden zal dienen door te werken.

d. De wijziging met betrekking tot de egalisatiereserve van verzekeraars

Zowel voor de levensverzekeraars als voor de schadeverzekeraars komt de mogelijkheid tot het belastingvrij vormen van een z.g. egalisatiereserve te vervallen. Ik geloof dat niemand zal kunnen ontkennen dat de bestaande regeling - waarvan in de M. v. T. terecht wordt gesteld dat daaraan feitelijk het essentiële element van het egaliseren van de resultaten in de opeenvolgende jaren ontbreekt - de verzekeraars in een niet verantwoorde gunstige uitzonderingspositie plaats.

Voor de schadeverzekeraars wordt in het wetsontwerp (art. 19, lid drie) een verruiming van de mogelijkheid tot verliescompensatie voorgesteld en wel in die zin dat de mogelijkheid tot „carry back” voor hen wordt gebracht op vijf jaar.

De bestaande egalisatiereserve wordt voor beide categorieën van verzekeraars opgenomen in de N.O.R.

e. De gewijzigde regeling met betrekking tot de commissarissenbeloningen

De ingediende ontwerp-Wet op de Vennootschapsbelasting 1960 houdt mede in de intrekking van het Besluit op de Commissarissenbelasting 1941.

Tegenover het vervallen van de commissarissenbelasting staat echter het wederom brengen van de commissarissenbeloningen in de heffingsfeer van de vennootschapsbelasting. Tot 1953 werden n.l. de beloningen toegekend aan commissarissen mede betrokken in de belastbare winst van de vennootschappen, waarbij in principe een regeling bestendigd werd die reeds in de vroegere Wet op de Dividend- en Tantiëmebelasting en het daarop gevolgde Besluit op de Winstbelasting 1940 werd aangetroffen.

In het ontwerp wordt deze materie opnieuw geregeld in art. 10, dat als volgt luidt:

„Art. 10. Bij het bepalen van de winst komt een aan een commissaris terzake van de uitoefening van zijn taak toegekende beloning, welke per jaar meer dan f 2.000.— bedraagt slechts voor de helft doch tot ten minste f 2.000.— en ten hoogste f 10.000.— in aftrek”.

Als motivering voor de slechts beperkte aftrek van de commissarissenbeloningen bij het bepalen van de winst wordt in de Nota aangevoerd dat met name de tantièmes welke aan commissarissen toekomen, in vele gevallen niet in volle omvang een vergoeding voor gepresteerde arbeid vormen.

De in Art. 10 neergelegde forfaitaire regeling betekent dus dat voor commis-

sarissenbeloningen van f 4.000.— tot en met f 20.000.— per commissaris wordt aangenomen dat slechts de helft van deze beloning als vergoeding voor gepresteerde arbeid kan worden aangemerkt. Voor beloningen beneden de f 4.000.— geldt een minimumgrens voor vrijstelling van f 2.000.—. Het absolute maximum dat als vergoeding voor gepresteerde arbeid in een commissarisfunctie wordt aanvaard is f 10.000.—. Onder de regeling vallen niet alleen de tantièmes die aan commissarissen worden toegekend, maar alle beloningen.

Rectificatie

De Heer L. A. van Hulsentop schrijft ons:

„In het septemhernummer is in het artikel „Operationsresearch en de Accountant” op pag. 312 abusievelijk vermeld Prof. van Dantzig. Dit moet echter zijn George B. Dantzig.

Voor het gemaakte abus bied ik de lezers mijn verontschuldiging aan.”